

Oponentský posudek diplomové práce
Jakub Jurenka: Vybrané syntaktické jevy v překladech z němčiny do češtiny realizovaných pomocí nástrojů CAT
Vedoucí práce: PhDr. Tomáš Svoboda, Ph.D.
Ústav translatologie FF UK, 2014, 121 s.

Předkládaná diplomová práce se zabývá specifiky počítačem podporovaného překladu, především vyslovuje hypotézy o jeho vlivu na syntaktickou stránku takto vzniklých překladových textů; v teoretických kapitolách zdůvodněný a v metodologické části práce popsáný model je aplikován na získaném vzorku textů v empirické části.

Diplomant nejprve (kapitola 2) tematizuje tzv. nástroje počítačem podporovaného překladu a definuje, jaké konkrétní technologie jsou jimi v této diplomové práci myšleny. Pracuje s relevantní a aktuální odbornou literaturou, vhodně se vymezuje vůči jednotlivým zmiňovaným teoriím, je si vědom četných úskalí při práci s tímto pojmem. Tuto problematiku zasazuje do širšího obecně translatologického kontextu (kapitola 3), přičemž se zaměřuje na textově-jazykové důsledky. Na základě takto vymezené problematiky si vybírá dva syntaktické jevy: aktuální členění výpovědi a referenční vztahy, které nejprve teoreticky popisuje a snaží se též o kontrastivní pohled na základě dostupné odborné literatury (kapitola 4). Poté stanovuje dvě základní hypotézy (1. překlady vyhotovené pomocí nástrojů CAT by měly vykazovat vyšší míru interference na sémanticko-syntaktické rovině aktuálního členění výpovědi, 2. překladatelé využívající nástrojů CAT by měli dle odborné literatury přistupovat k textu paradigmatictější). Hypotézy diplomant ověřuje pomocí synchronního výzkumu, jenž kombinuje kvalitativní a kvantitativní přístup, příp. může sloužit i pro další výzkum v této oblasti. Následně autor uvádí, jak postupuje při vytváření modelu translatologické analýzy k ověření hypotéz (teoreticky vychází z Reißové, Touryho, Levého a Popoviče) (kapitola 5), tj. analyzuje relevantní vnětextové parametry (vzdělání, délka praxe – získáno dotazníkovým šetřením; výběr textů) a excerpuje a analyzuje oba syntaktické jevy ze vzorku nashromážděných textů. Kromě vzorku textů vyhotovených s využitím nástrojů CAT pracuje i se vzorkem textů vzniklých bez jejich využití, s tzv. kontrolním vzorkem.

Empirická část práce představuje podrobnou analýzu daných jevů, popisuje je z hlediska kvalitativního i kvantitativního; všechny parametry též podrobuje statistickému testu nezávislosti (závislost výsledků vnitřetextové analýzy na vnětextových parametrech se neprokázala). Na základě provedených analýz se nepotvrdila ani jedna ze stanovených hypotéz, což ale není na škodu věci; jak autor sám správně uvádí, nelze tento výzkum považovat na uzavřený, naopak by stálo zato pracovat s mnohem větším vzorkem textů, např. korpusových, kde by se pomocí dalších analytických korpusových metod dala prozkoumat celá škála syntaktických jevů (pod podmínkou, že by byly dostupné jednak vhodné korpusové texty, jednak relevantní metody). Diplomovou práci doplňují kromě úvodu a závěru velmi pečlivě sestavená bibliografie a přílohy (v elektronické podobě) – analyzované texty.

Z obsahového hlediska je celá práce velice dobře promyšlená a je vidět, že autor pečlivě vybíral zdroje a snažil se o co největší objektivnost při psaní, dohledával veškeré informace a dokládal vše, co je třeba. Jeho diplomová práce tak rozhodně patří mezi nadprůměrné. Musím zde uvést pouze dva menší nedostatky týkající se kapitoly 4 (jednotlivé poznámky jsem vepsala i přímo do textu práce, především str. 37–41): autor vesměs správně rozvádí danou syntaktickou problematiku v obou jazycích, avšak opomíjí dvě linie, jež by v této kapitole měly být zmíněny.

Pro němčinu se jedná o oblast valenční syntaxe – ta je pro německý slovosled, a tudíž i pro aktuální členění výpovědi zásadní. Autor správně hovoří o „gramatickém činiteli“, o jednotlivých okolnostních určeních a jejich postavení – avšak již nezmiňuje, že tato určení jsou dvojího druhu, a sice valenčně podmíněná a nepodmíněná, což odpovídá na otázku, proč každé z nich má jiné postavení ve větě (zmínka o třech typech určení na str. 38 je v pořádku, ale mluví se zde pouze o jejich sémantické kategorizaci, což je řekněme až druhotná klasifikace). Tato skutečnost pravděpodobně vyplývá z faktu, že diplomant pracoval především se dvěma zdroji – Štíchova gramatika a gramatika Duden ale nejsou základními syntaktickým příručkami, tudíž tam jsou popisované jevy vyloženy především z hlediska tzv. větněčlenské syntaxe. Bylo by bývalo vhodné konzultovat i zdroje, jež uvádějí i pro německou syntax velmi důležitou valenční problematiku (Ulrich Engel, Hans-Werner Eroms či alespoň G. Helbig a J. Buscha). Dále v kapitole 4 postrádám alespoň zmínku o tzv. brněnské škole (Jan Firbas, Aleš Svoboda), jež se problematikou aktuálního členění v češtině zabývala (i z kontrastivního hlediska), a pochází od ní řada termínů, z nichž mnohé autor ve své práci používá (např. funkční perspektiva větná, diatéma apod.). Diplomant měl pro popis této problematiky v češtině sáhnout spíše než po obecné příručce od Čechové a kol. po některém z článků zmíněných dvou autorů, lépe by pak osvětlil i leckteré jevy, jimiž se zabývá i v praktické části (réma v němčině na počátku věty apod.), nebo alespoň po Encyklopedickém slovníku češtiny, kde jsou hesla týkající se funkční větné perspektivy sepsána právě Alešem Svobodou. Obě zmíněné skutečnosti se však týkají především teoretického pojednání a nemají vliv na výsledky empirického výzkumu, tudíž nijak „nezhodnotily“ přínos diplomové práce a jsou z hlediska celého jejího kontextu zanedbatelné.

Z formálního hlediska je tato práce také nadprůměrná, vyniká pečlivou grafickou úpravou, důsledným dodržováním interpunkce a dalšího formálního značení. Pouze několik málo překlepů je např. na str. 46 (chybí sloveso?), 49, 64, 73, 74, 76, 82 atd. (vše vyznačeno v textu práce). Opět se ale jedná pouze o minimální nedostatky.

Diplomová práce Jakuba Jurenky je velice zdařilá a dokládá autorův zájem o dané téma, jeho schopnost odborného vyjadřování a svědomité práce s dostupnými zdroji, stejně tak to, že dokáže bez problémů reflektovat teoretickou problematiku a vyhodnotit i obtížné pasáže v konkrétních překladových textech.

Doporučuji tedy tuto diplomovou práci k obhajobě a navrhuji ji ohodnotit známkou výborně.

V Praze dne 26. ledna 2014

Věra Kloudová, Ph.D.